

נשים בספורט: מי צריך מכסות?*

על-אף שמספרן של הנשים בספורט הולך וגדל עם השנים, ובתחרויות חשובות הוא מגיע לכ-50%, הרי בכל הקשור לעמדות ניהול בכירות בגופי ספורט לאומיים ובין-לאומיים ולתפקידים שבהם מתקבלות החלטות – הנשים מהוות מיעוט מבוטל. גם עקרון המכסות (quotas), הקובעות את שיעור הנשים בגופים אלה – נכשל. מה אפוא יכולות וצרכות הנשים עצמן לעשות לשינוי המצב? מתברר שלא מעט...

פרופ' לי רובינסון

ראש החוג למינהל ספורט, אוניברסיטת סטירלינג, סקוטלנד

הבינ"ל, סר פיליפ קרוון, תוך שהם מעצימים בכך את 'גבריות' הספורט הבינ"ל.

משלחת סלובניה צועדת בטקס הפתיחה של משחקי בייגינג 2008. רק ל-63 משלחות מתוך 203 היו נוסאות דגל בטקס הפתיחה

נשים כנשיאות, ול-23 ועדים בלבד ישנן מזכירות כלליות (secretary generals). בהתאחדויות הספורט הבין-לאומיות (IF) המצב אף גרוע יותר – 6 נשים בלבד משמשות כנשיאות או כמזכירות כלליות.

רק ב-9 ועדים אולימפיים לאומיים משמשות נשים כנשיאות, ול-23 ועדים בלבד ישנן מזכירות כלליות (secretary generals)

אמנם ישנן לא מעט הצלחות, כגון מינוין של שתי נשים לצוות הבכיר של הנשיא ה-10 תומאס באך, אך ברור לכול שנשים אינן נמצאות באמת בספורט. לדוגמה – בטקס הפתיחה של הכנס הבינ"ל השישי של קבוצת העבודה העולמית (Working Group World), הדנה בהיבטים שונים של נשים בספורט, עלה תומאס באך על הבמה, ואחריו נשיא הוועד הפאראלימפי

שיעור השתתפותן של נשים בספורט גדל משמעותית לאורך השנים. מאז המשחקים האולימפיים באטלנטה 1996 הוכפל כמעט מספר הספורטאיות שהשתתפו במשחקים והגיע ל-42% מסך-כל הספורטאים. עם זאת, בתחומים מסוימים מצב הנשים בספורט עדיין טוען שיפור. רק ל-63 משלחות אולימפיות היו נוסאות דגל בטקס הפתיחה של משחקי בייגינג 2008, ורק ב-9 מתוך 203 משלחות עמדו נשים בראש המשלחת. נוסף לכך, חרף העובדה שכיום ישנן שתי נשים בהנהלת הוועד האולימפי הבין-לאומי (IOC) – נאוול אל מוטאוואקל (ממרוקו) וגוניה לינדברג (משוודיה), הרי בכל הקשור לייצוג נשים בניהול הספורט המצב לא השתפר משמעותית. אף שהוועד האולימפי הבינ"ל טוען שהוא עומד במכסת ה-20% של ייצוג נשים בעמדות מפתח של מקבלי ההחלטות בארגון, ובשנת 2014 הוא הוסיף 22 נשים לוועדותיו השונות, רק ב-9 ועדים אולימפיים לאומיים משמשות

* quotas

בתחום האימון, נשים סובלות מתת-ייצוג כמאמנות עילית, וישנן אף פחות מכך בתפקידים בכירים ברמה הבינ"ל. מיעוט הנשים בעמדות בעלות 'פרופיל גבוה' מסייע אך במעט בשינוי של תפיסת הספורט כסביבה הנשלטת על-ידי גברים, או מקדם את הספורט כתחום אטרקטיבי לנשים - כספורטאיות, מתנדבות, מאמנות או מנהלות.

גונילה לינדברג משוודיה (מימין) ונאוול אל מוטאוואקל ממרוקו - שתי הנשים היחידות בהנהלת הוועד האולימפי הבין-לאומי

כישלון המכסות

המנגנון היחיד שיושם במיוחד כדי לטפל במספרן של הנשים בעמדות קבלת החלטות (המכסות לנשים) נכשל בעבודתו. זה אינו מפתיע. המכסות לא יכלו להצליח אף פעם, מסיבות שונות:

■ **תת-ייצוג בחברה.** קודם כול - נשים נמצאות בתת-ייצוג בעמדות מנהיגות בחברה בכלל. לדוגמה - רק ב-19% מהמדינות ישנן מנהיגות לאומיות; שיעור הנשים בפרלמנטים של 52 מדינות נמוך מ-10%, ול-10 מדינות אין כלל נשים בפרלמנט. כך שניתן לטעון שתחום הספורט משקף למעשה את מעמד הנשים בחברה כולה.

■ **מיעוט נשים בעמדות בכירות בספורט.** באשר לתחום הספורט, הסיבה העיקרית שבעטיה נכשלו המכסות היא מיעוט נשים בעמדות בכירות בספורט. כדי שזה יקרה יש צורך במאגר נרחב יותר של נשים המעוניינות למלא תפקידים כאלה. צריך להיות שינוי משמעותי - מהשלבים הראשונים ואילך - בשלבי הגיוס, ההכשרה, ההתמחות והשכר. בשל מגוון סיבות, המוכרות היטב, נשים רבות אינן מנסות למצוא תפקידים או משרות בכירות בתחום הספורט. מחקרים מראים שנשים מגישות מועמדות רק למשרות שעונות, על-פי תחושתן, ב-100% על הקריטריונים שצינו. גברים, לעומת זאת, יגישו מועמדות גם אם לדעתם הם עונים רק על 60% מהדרישות, ובכך למעשה מנצחים את הבעיה. ללא 'אספקה' קבועה של נשים המעוניינות להיבחר, הרי היקף של "20%" בתפקידים כאלה נראה כמטרה קשה מאוד להשגה. המבנים ותהליכי הגיוס

ולכן יכולתן להתחייב לעמדות בכירות בספורט עשויה לעמוד במבחן קשה יותר בהשוואה לעמיתיהן הגברים.

על הנשים 'להיראות' בספורט, כלומר להתנדב לתפקידי מפתח - כאלה הניתנים בדרך כלל לגברים

ולבסוף, ניתן לומר שכל הרעיון של "ועדה לנשים בספורט" (Women in Sport Commission - WISC) החמיר עוד יותר את הבעיה. WISC מאפשרת לוועדים האולימפיים הלאומיים להעביר את 'בעיית הנשים' לוועדה זו מבלי ליטול אחריות למציאת פתרונות. נוסף לכך, הוועדה יכולה להצביע על נוכחותה של אישה ולהתעלם מהעובדה שהיא לא הגיעה באמצעות הליך 'נורמלי' הממשיך לגייס גברים. וכך, תיוגן של נשים כקבוצה ייעודית החמיר את הבעיה שאותה אמורה הייתה הוועדה לפתור.

אסטרטגיות להגדלת מספר הנשים בספורט

אם כן, מכסות אינן עובדות, אז מה כן עשוי לעבוד? ישנן כמה אסטרטגיות שיסייעו להגדיל בהדרגה את מספר הנשים בעמדות בכירות בספורט.

א. אחריות אישית. כל אישה בספורט צריכה ליטול אחריות אישית לשיפור

לבחירת מנהיגות בספורט פועלים אף הם נגד הנשים. מערכת בחירות מתבססת על עבודת שתדלנות, ונשים אינן כל כך טובות בתחום זה. האסיפות הכלליות נשלטות בידי גברים, וכידוע, אנשים נוטים לבחור באנשים הדומים להם. כל זמן שלא יהיו יותר נשים בעלות ניסיון באסיפות כלליות, לא סביר שמספר הנשים העומדות לבחירה יגדל משמעותית. מיעוט נשים בדרגים הגבוהים ביותר של הספורט משמעותו פחות מודלים לחיקוי עבור נשים צעירות יותר, וכך הסיפור חוזר על עצמו במעגל אין-סופי.

'מלכוד 22'

תחום הספורט עצמו אינו מהווה סביבה, התומכת באמת ובתמים בהתקדמותן של נשים לעמדות הנהגה. לעתים קרובות זהו 'מלכוד 22' (מצב שבו אין מנצחים) לנשים ברמות הגבוהות של הספורט. ההנחה היא שתכונות גבריות כגון תוקפנות ותחרותיות נדרשות בעמדות ניהול, אך נשים המציגות תכונות אלה אינן זוכות לאותן הזדמנויות כשל גברים. גרוע מכך, אם במקרה מתקבלות נשים לתפקידי ניהול, עמיתיהם מסתכלים עליהן, לעתים, 'מלמעלה למטה' בשל התכונות הגבריות הללו. לרוב זו גם סביבת עבודה עוינת מבחינת השפה שמשמשים בה והמקומות שבהם נערכים אירועי ספורט. אם לנסח זאת בפשטות, נשים נוטלות על עצמן בדרך כלל עבודות רבות יותר הקשורות לבית,

ההזדמנויות למעורבותן של נשים בספורט. אף אחד לא יעשה את העבודה בשבילן. הן צריכות 'לקלף' את האופי הגברי של הספורט, ואם הן עצמן לא תעשינה מאמצים אמתיים, מדוע יעשה זאת מישהו אחר עבורן?

ב. 'נטוורקינג' (networking - רישות).

נשים צריכות לעשות עבודת נטוורקינג (יצירת קשרים ושיתופי פעולה באמצעת שימוש ברשתות חברתיות ובמפגשים חברתיים). נטוורקינג טוב יותר צריך להיות הרבה יותר מסתם חלוקה של כרטיסי ביקור. נשים צריכות לפצות על העובדה שספורט הוא עדיין תחום הנשלט על-ידי גברים בעצם היותן טובות יותר מגברים ביצירת קשרים ובהצגת עצמן בצורה אפקטיבית. נטוורקינג נתפס כדרך המובילה לתפקידים חדשים, לחוזים חדשים ולעמדות חדשות בארגונים השונים, והוא נוצל ע"י גברים בעשורים האחרונים כדי לקדם את שאיפותיהם. נשים, לעומתם, הן הרבה יותר איטיות בכל הקשור להצטרפות ל-'old boys network', אוביצירת רשתות של נשים, המסייעות לפיתוח קריירה וליצירת הזדמנויות חדשות. ישנן סיבות רבות לכך. עבודת נטוורקינג עשויה להיות אגרסיבית כשאנשים מבצעים אותה מתוך כוונה לקדם את עצמם על חשבון אחרים, וההזדמנויות/פעילויות רבות של נטוורקינג מתרחשות בסביבות שבהן נשים אינן חשות בנוח או שאינן מתקבלות בברכה.

כך או כך, הסיבה העיקרית שבעטייה נשים אינן מבצעות נטוורקינג היא העובדה שהן ניסו אותה וזה לא עבד. כפי שצוין, זו אינה חלוקה נטוורקינג איננו חלוקה של כרטיסי ביקור, שלאחריה מחכים להגעתן של הזדמנויות. נטוורקינג צריך להיות ממוקד בזיהוי היתרונות עבור כל הצדדים ובניצולם. והחשוב ביותר – נשים צריכות לעשות עבודת נטוורקינג עם גברים. מכיוון שרשתות של ספורט עילית נוטות להיות גבריות בעיקרן, נשים נוטות לתופסן כפחות נגישות, ולכן נוטות ליצור נטוורקינג רק עם נשים אחרות.

שלומית טור (מימין) ויעל ארד - ספורטאיות עבר מצטיינות, התופסות עמדות ניהול בכירות בספורט הישראלי

ה. 'נראות' בספורט. על הנשים 'להיראות' בספורט, כלומר להתנדב לתפקידי מפתח – כאלה הניתנים בדרך כלל לגברים, ואף פעם לא לאפשר לאדם אחר (גבר או אישה) לזכות באשראי על העבודה. מעניין לציין שכאשר נשים מתארות כיצד התנהל ארגון של אירוע הן אומרות "אנחנו עשינו...", ואילו כשגברים מתארים זאת הם אומרים "אני עשיתי...". נשים צריכות לכלול יותר "אני" בשיחות שלהן. הן אף צריכות להיות טובות ביותר בכל תפקיד שהן נוטלות על עצמן בתחום הספורט, מכיוון שטעויות נשכחות רק לעתים נדירות, וההזדמנות שנייה קשה למצוא.

ו. עצמאות. נשים צריכות להתרגל לעבוד באופן עצמאי. עם זאת, עד שיחול שינוי קיצוני לגבי נשים בעמדות בכירות בספורט – מעין 'רעידת אדמה' – נשים ימשיכו לעבוד כמעט רק עם גברים וישמשו כ'אישה שנבחרה על-פי המכסות'. יש לקבל את מס השפתיים הזה, כיוון שזה עדיף מאשר לא להיות שם כלל.

לסיכום, נראה שמערכת המכסות/הקצאות אינה עובדת, ועם זאת, עדיף לשמור עליה מכיוון שהיא משמשת כמטרה לשאוף אליה. מובן שאין ערבות לכך שכל אסטרטגיה תעבוד, בהתחשב בכך שהספורט הוא כנראה מבצרו האחרון של ה-'old boys network', השורד ברמה הבין-לאומית. ובכל מקרה, לא לנסות פשוט אינו עומד על הפרק.

ג. שימוש בגברים כמנחים. הספורט מנוהל על-ידי גברים, ואם נשים מעוניינות לנסות לשנות את המצב הן צריכות לעבוד עם המנהלים בפועל כיום, כולל שימוש בגברים כמנחים, מכיוון שמנחים אמורים להיות מסוגלים להשיא עצות ולהנחות את המתמחים שלהם לגבי הדרך שבה ניתן להתקדם בתחום הספורט. ובהתחשב בכך שנשים מעטות כל כך הצליחו בכך, הרי תפקידם של גברים כמנחים הוא מכריע.

נשים צריכות לפצות על העובדה שספורט הוא עדיין תחום הנשלט על-ידי גברים בעצם היותן טובות יותר מגברים ביצירת קשרים ובהצגת עצמן בצורה אפקטיבית

ד. ניצול הניסיון הספורטיבי. יש צורך בקידום מעשי של ספורטאיות הפעילות בספורט, בעיקר אלו הנמצאות בשלהי הקריירה שלהן. כיוון שבסיום הקריירה הן בוחרות במקצועות אחרים, כולל אימהות, הספורט בכלל וספורט הנשים בפרט מאבד חלק ניכר מהניסיון התחרותי שלהן. ניצול היתרונות של העיסוק בספורט עילית או התנדבות בתחום זה יסייעו להתמודד עם הבעיה ואף יעזרו לספורטאית להתנהל לאחר הפרישה.